

▣ *Visita de Lligams a la pobla emmurallada de Santa Pau*

Un cap de setmana de mitjan juny Santa Pau va ser l'escenari de l'enregistrament del so (la resta d'efectes ja s'havien captat) de la futura minisèrie de Televisió de Catalunya sobre el bandoler Serrallonga. Uns quants mesos després d'haver-se convertit en plató durant més d'una setmana, el recinte emmurallat va tornar a servir de comodí per a la incipient producció cinematogràfica catalana.

Segons han apuntat diverses fonts oficials, el poble s'ha beneficiat enormement de la promoció que suposen aquesta mena d'activitats. Potser val més que em guardi els comentaris per a un espai més adient.

L'anècdota, en tot cas, em serveix per il·lustrar l'estat actual del poble que va acollir, el passat mes de març, la darrera reunió anual de socis de Lligams.

Enmig d'un panorama així, visites com la d'una associació de joves historiadors són una alenada d'aire fresc o, millor, una insuflació d'oxigen. Tot i que, com a aperitiu de la trobada, se seguí el recorregut clàssic (fressat tant per grups de pensionistes com per famílies desigualment encuriosides), ben segur que Santa Pau es revestí d'una tonalitat particular als ulls del públic d'aquell dia. El breu periple que es proposà per l'antiga pobla del castell pretén descobrir els elements més destacats del conjunt i, en un ordre cronològic aproximat, desgranar els esdeveniments fonamentals de la història local. L'aspecte més rellevant i en què

s'insisteix més, mentre es ressegueix el perímetre de muralles dempeus o es creua un dels portals, és el procés de configuració del nucli urbà a redós de la residència dels barons, un procés completat, en essència, al primer terç del segle XIV i que, a banda de la vessant urbanística perfectament traduïda i encara visible sobre el terreny, posa en relleu altres dinàmiques socioeconòmiques bàsiques del món

baixmedieval o modern, com ara el paper articulador dels mercats o la centralitat de les notaries o corts senyorials, al costat, alhora, de les interrelacions entre les formes de poblament urbà i

l'entorn rural més o menys immediat.

Socis de Lligams durant la sortida a Santa Pau
Foto: P.J. Casellas

Així mateix, als peus de l'imponent edifici del castell, es fan presents els llinatges que acapararen la jurisdicció del terme o, girant la vista cap al notable casal que actualment acull la rectoria, s'admiren uns dels millors exemples dels finestrals i arcades que fan de contrapunt a l'austeritat estructural dels habitatges adossats als murs de la pobla. La confluència de tots aquests elements té lloc a la plaça Major, escenari de celebració de mercats i fires, presidit a la banda de llevant per l'església parroquial de Santa Maria.

Sigui com sigui, la visita també deixa entreveure que la història de Santa Pau no és, ni de bon tros, un tema esgotat. Es pot oferir una explicació mínima del que el visitant va trobant a cada passa, però falten molts ingredients

per a un producte a l'altura de les excel·lències gastronòmiques de què fan gala els empresaris turístics. Al marge d'aproximacions voluntarioses d'erudits o lletraferits comarcals, només s'ha dedicat un treball realment incisiu al recinte⁷: cal encetar moltes vies de recerca de caràcter interdisciplinari que s'obren rere els edificis o, a la pràctica, l'inexpugnable residència dels barons. Està pendent de catalogació la gran diversitat de formes decoratives, a cavall entre el món medieval i el modern, de les façanes i de les llindes (un reflex, al seu torn, de la població que va donar vida al nucli i que, en comunió amb els pagesos de mas de la vall, va teixir de manera més o menys conscient l'avenir del poble). Ningú no ha fet atenció a l'edificació del nou temple parroquial a partir de la segona meitat del segle XV, en detriment de Santa Maria dels Arcs, i, sobretot, a l'organització del clergat local, amb evidents implicacions en el mercat immobiliari a tocar de l'església o estès arreu del recinte. Els contemporanistes també tenen reservats alguns episodis. Per exemple, un element gens secundari és la mateixa història de la conservació del patrimoni que tresoreja el nucli antic. Sense anar més lluny, a més, com es pogué comprovar a la part final de l'itinerari, en un racó amagat de l'església, hi ha traços encara vius de la Guerra Civil.

Això no obstant, és clar que Santa Pau és incapaç d'aportar res per si sol al coneixement de la història més enllà de la curiositat localista d'alguns veïns. Així, l'únic que es pot fer és reivindicar el poble com a cas per tenir en compte en hipotètiques recerques de més abast. I a un dels pocs auditoris a qui arriben aquesta mena de missatges és a una associació de joves historiadors com Lligams. Gràcies a visites com la

---

⁷ Joan Soler, *La formació de la pobla de Santa Pau al redós del castell dels barons (1248-1331)*, Beca Ciutat d'Olot, convocatòria del 2002, treball inèdit.

que es va fer el mes de març és possible imaginar ponts llevadissos per rescatar el recinte de l'isolament a què ha conduït aquesta evolució travada pels mateixos santapauencs de què abans parlava. Potser algun dia, a força de proposar-nos-ho tots plegats, tindran més ressò les veus de les pedres o de qui es dediqui a recollir-les que no pas els brams bàrbars d'una minisèrie.